

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2018, sen. zn. 29 ICdo 121/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.121.2016.1

Číslo: 117/2019

Právní věta: I. Popření pohledávky dlužníkem má vždy za následek, že v rozsahu popření není upravený seznam přihlášených pohledávek exekučním titulem. Tento zvláštní důsledek popření pohledávky dlužníkem není možné nijak zvrátit. II. Pominou-li účinky schválení oddlužení, přestává popření pohledávky dlužníkem mít (v rozsahu popření) vliv na zjištění pohledávky. Žalobu, kterou se věřitel proti popírajícímu dlužníku domáhá určení pravosti pohledávky, soud v této situaci odmítne jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.11.2018

Spisová značka: 29 ICdo 121/2016

Číslo rozhodnutí: 117

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Exekuce, Incidenční spory, Insolvence, Insolvenční řízení, Konkurs, Oddlužení, Úpadek, Výkon rozhodnutí, Žaloba určovací, Způsob řešení úpadku

Předpisy: § 192 odst. 3 IZ

§ 312 odst. 4 IZ

§ 410 odst. 2 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Plzni (dále též jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 18. 3. 2015, č. j. 129 ICm XY, určil, že pohledávka žalobkyně ve výši 2 135 621,40 Kč přihlášená pod pořadovým číslem 12 do insolvenčního řízení dlužníka V. V. vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSPL 56 INS XY je po právu (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Žalobkyně přihlásila do insolvenčního řízení pod číslem P12 pohledávku v celkové výši 2 135 621,40 Kč, a to z titulu ručitelského závazku dlužníka za úplné a včasné zaplacení kupní ceny za zboží dodané žalobkyní společnosti V. s. r. o. (dále jen „pohledávka“).

[2] Na přezkumném jednání konaném dne 8. 10. 2014 dlužník pohledávku popřel z důvodu

neplatnosti ručitelského prohlášení a duplicity pohledávky s pohledávkou přihlášenou žalobkyní pod číslem P13.

[3] Žaloba v projednávané věci byla u soudu podána 6. 11. 2014.

3. Vycházejí z takto zjištěného skutkového stavu, insolvenční soud – poté, co dovedl, že žaloba byla podána včas [viz § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)], a to v třicetidenní lhůtě od konání přezkumného jednání, na němž byla pohledávka popřena – uzavřel, že je pohledávka po právu (z důvodů podrobně popsanych v odůvodnění rozhodnutí insolvenčního soudu).

4. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 4. 2016, č. j. 129 ICm XY, 102 VSPH XY (KSPL 56 INS XY), změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu odmítl (první výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

5. Vyšel přitom z toho, že usnesením ze dne 27. 11. 2015, č. j. KSPL 29 INS XY, insolvenční soud neschválil oddlužení dlužníka, prohlásil na jeho majetek konkurs a rozhodl, že konkurs bude projednáván jako konkurs nepatrný. Uvedené rozhodnutí potvrdil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 8. 4. 2016, č. j. KSPL 29 INS XY, 4 VSPH XY. Obě rozhodnutí nabyly právní moci dne 12. 4. 2016.

6. Odvolací soud zdůraznil, že podle § 192 odst. 3 insolvenčního zákona nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění, nestanoví-li zákon jinak. Takovou výjimku zakotvuje § 410 odst. 2 insolvenčního zákona, jenž stanoví, že popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem.

7. Jelikož v projednávané věci bylo pravomocně rozhodnuto o neschválení oddlužení a o prohlášení konkursu na majetek žalovaného (dlužníka), účinky schválení oddlužení dle § 410 odst. 2 insolvenčního zákona pominuly (již netrvaly). Popěrný úkon žalovaného přestal mít vliv na zjištění pohledávky, ta se stala zjištěnou, v důsledku čehož žalobkyně již není „aktivně legitimována“ k podání žaloby. Odvolací soud proto napadený rozsudek insolvenčního soudu změnil tak, že žalobu odmítl podle § 160 odst. 4 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, opírajíc jeho přípustnost o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), uplatňujíc dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

9. Dovolatelka má za to, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku účinků popření pohledávky dlužníkem a jejich trvání, a v důsledku toho i „aktivní legitimaci“ dovolatelky k podání žaloby o určení pravosti pohledávky.

10. Podle dovolatelky odvolací soud zcela opomíjí ustanovení § 192 odst. 3 části věty za středníkem insolvenčního zákona, podle něhož má popření pohledávky dlužníkem vždy ten účinek, že upravený seznam přihlášených pohledávek není po skončení insolvenčního řízení v rozsahu popření exekucním titulem. Tento účinek není nikterak vázán na způsob řešení dlužníkovy úpadku a trvá jak za schválení oddlužení, tak po prohlášení konkursu. V projednávané věci tak existuje „naléhavý právní zájem“ dovolatelky na zjištění pravosti její pohledávky. Nedojde-li k němu, bude v případě zrušení konkursu nucena svou pohledávku znovu uplatnit u soudu a teprve poté ji bude moci vymáhat v exekucním řízení. To pro dovolatelku znamená vynaložení dalších, v podstatě zbytečných nákladů na

uplatňování pohledávky.

11. Současně nelze dle názoru dovolatelky přehlédnout, že podle § 198 odst. 1 ve spojení s § 410 odst. 2 insolvenčního zákona lze žalobu o určení pohledávky popřené dlužníkem podat pouze v prekluzivní lhůtě 30 dnů od přezkumného jednání, resp. od uveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Po uplynutí této lhůty nemá věřitel již žádnou možnost domáhat se určení pravosti své pohledávky, bez ohledu na další vývoj insolvenčního řízení.

12. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 2015, č. j. KSPL 29 INS XY, 1 VSPH XY, jímž bylo zrušeno rozhodnutí o schválení oddlužení, bylo přitom napadeno dovoláním, o němž dovolací soud dosud nerozhodl. V případě, že by Nejvyšší soud tomuto dovolání vyhověl, nastaly by v projednávané věci opětovně účinky schválení oddlužení, tj. popření pohledávky dlužníkem by mělo opět stejné účinky jako popření insolvenčním správcem. Prekluzivní lhůta k podání žaloby o určení pravosti pohledávky však dovolatelce uplynula již 18. 11. 2014, takže by její nová žaloba byla odmítnuta pro opožděnost. Odvolací soud tak měl řízení přerušit až do rozhodnutí dovolacího soudu o uvedeném dovolání, neboť tímto rozhodnutím bude vyřešena předběžná otázka účinků popěrného úkonu žalovaného.

13. Z uvedených důvodů se dovolatelka domnívá, že její „aktivní legitimace“ v projednávané věci trvá.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (účinné od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Námitka, podle níž dovolatelce za situace, kdy odvolací soud její žalobu odmítl, hrozí, že bude muset podat žalobu o určení pravosti pohledávky znovu, neboť proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 2015, č. j. KSPL 29 INS XY, 1 VSPH XY, jímž bylo zrušeno rozhodnutí o schválení oddlužení, bylo podáno dovolání, na jehož základě může být uvedené usnesení zrušeno a oddlužení, jakož i účinky popření pohledávky dlužníkem, obnoveny, přípustnost dovolání založit nemůže.

16. Je tomu tak již jen proto, že Nejvyšší soud (po podání dovolání v projednávané věci) usnesením ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 83/2016, dovolání proti shora citovanému usnesení Vrchního soudu v Praze odmítl pro bezpředmětnost, z důvodu pravomocného skončení insolvenčního řízení ve věci žalovaného zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení (viz usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 2. 2018,

č. j. KSPL 29 INS XY, uveřejněné v insolvenčním rejstříku téhož dne, jež nabylo právní moci dne 20. 2. 2018). K dovolatelkou předestřené situaci tak již dojít nemůže.

17. Jelikož v incidenčním sporu o určení pravosti pohledávky lze v souladu s § 159 odst. 4 insolvenčního zákona pokračovat i po skončení insolvenčního řízení zrušením konkursu podle § 308 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, a to s dlužníkem (§ 159 odst. 5 insolvenčního zákona) [což se promítlo i v označení účastníků v záhlaví tohoto rozhodnutí], zabýval se Nejvyšší soud i další (v pořadí první) dovolací námitkou.

18. Přitom shledal, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení dovoláním otevřené otázky vlivu ustanovení § 192 odst. 3 části věty za středníkem insolvenčního zákona na trvání oprávnění dovolatelky (nezajištěné věřitelky) k

podání žaloby o určení pravosti pohledávky proti popírajícímu dlužníku po zániku účinků schválení oddlužení, jež nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

19. Dovolání však není důvodné.

20. Nad rámec výše popsaných skutkových zjištění učiněných soudy jsou po skutkové stránce pro posouzení důvodnosti podaného dovolání rozhodné následující skutečnosti, které vyplývají z insolvenčního rejstříku:

[1] Usnesením ze dne 5. 8. 2014, č. j. KSPL XY, jež nabylo právní moci dne 1. 9. 2014, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a povolil řešení úpadku dlužníka oddlužením.

[2] Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 10. 9. 2015, č. j. KSPL XY, 1 VSPH XY, jež nabylo právní moci dne 12. 10. 2015, zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 13. 10. 2014, č. j. KSPL 29 INS XY, o schválení oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

21. S ohledem na datum právní moci usnesení č. j. KSPL 29 INS XY, 1 VSPH XY, jímž Vrchní soud v Praze zrušil usnesení insolvenčního soudu o schválení řešení úpadku dlužníka oddlužením, jsou pro projednávanou věc rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném ke 12. 10. 2015, tj. naposledy ve znění zákona č. 205/2015 Sb.

22. Podle § 192 odst. 3 insolvenčního zákona není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění; jeho účinkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekučním titulem.

Z § 410 odst. 1 věty první insolvenčního zákona plyne, že není-li dále stanoveno jinak, platí o přezkoumání přihlášených pohledávek za trvání účinnosti oddlužení obdobně § 190 až 202.

Podle § 410 odst. 2 insolvenčního zákona popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo před schválením oddlužení, nastávají účinky tohoto popření dnem, kdy nastaly účinky oddlužení; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku.

Z § 312 odst. 4 insolvenčního zákona se podává, že na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zrušení konkursu. To neplatí, jde-li o neuspokojenou pohledávku nebo její část, která zaniká podle § 311.

Podle § 201 odst. 1 insolvenčního zákona je pohledávka zjištěna, jestliže ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů [písm. a)], (...) rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí [písm. d)].

23. Z výslovné dikce § 192 odst. 3 části věty za středníkem ve spojení s § 312 odst. 4 insolvenčního zákona se zjevně podává, že popře-li dlužník pohledávku přihlášeného věřitele co do pravosti nebo

výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek nikdy exekučním titulem (bez ohledu na to, zda pohledávka byla v insolvenčním řízení zjištěna – viz zejména § 312 odst. 4 větu první insolvenčního zákona, jež hovoří o „zjištěné“ nepopřené pohledávce).

24. Jinými slovy, i v případě, že dlužníkem popřena pohledávka je zjištěna, ať už proto, že je úpadek řešen konkursem, v jehož rámci nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění [§ 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], nebo proto, že je úpadek řešen oddlužením a věřitel uspěl se svou určovací žalobou vůči popírajícímu dlužníku [§ 201 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona], má popření pohledávky dlužníkem vždy za následek, že v rozsahu popření není upravený seznam přihlášených pohledávek exekučním titulem. Tento zvláštní důsledek popření pohledávky dlužníkem není možné nijak zvrátit, nelze se mu tedy ubránit ani žalobou o určení pravosti či výše pohledávky; jeho existence aktivní věcnou legitimaci k podání takové žaloby nezakládá.

25. Poté, kdy pominuly účinky schválení oddlužení, tedy popření pohledávky dlužníkem přestalo mít (v rozsahu popření) vliv na zjištění pohledávky. Žaloba v projednávané věci se od tohoto okamžiku stala žalobou, kterou se věřitel domáhal určení pravosti již zjištěné pohledávky. Odpovídající reakcí na takový stav věci je (stejně jako kdyby tomu tak bylo již při podání žaloby) odmítnutí žaloby coby podané osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

26. Závěr odvolacího soudu, podle něhož žalobkyně v důsledku změny způsobu řešení úpadku dlužníka z oddlužení na konkurs ztratila oprávnění domáhat se proti popírajícímu dlužníku určení pravosti své (nadále zjištěné) pohledávky, je tudíž správný.

27. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud v řízení neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.